

Pavadinimas: Pokalbių, diskusijų, debatų taisyklės

Dalykas: Lenkų tautinės mažumos gimtoji kalba ir literatūra

Klasė: IV gimnazijos

Pasiekimų sritis

Kalbėjimas, klausymas ir sąveika

Dalyvauja įvairaus pobūdžio pokalbiuose, diskusijose, debatuose remdamasis įvairių sričių kontekstais. [...] Pagrindžia savo nuomonę kelių tipų argumentais, apibendrina, vertina. Tikslingai naudojami neverbalinės kalbos ir kitomis priemonėmis (A2.1.3).

Bendraudamas įvairiose situacijose atsižvelgia į daugumą reikšmingų situacijos elementų. Supranta tiesiogiai ir netiesiogiai išreikštas pašnekovo intencijas. Nagrinėja komunikacijos etikos kalbinį elgesį pagal vieną kitą aspektą iš pateiktų (A2.2.3).

Atsižvelgdamas į komunikavimo situaciją pristato žodžiu parengtą trinarės struktūros rišlų tekstą. Dažniausiai logiškai ir nuosekliai plėtoja temą ir mintį, naudojami sukaupiamieji žiniai ir patirtimi. Teiginius iliustruoja pavyzdžiais, tinkamai įterpia citatas. Tikslingai naudoja meninės raiškos priemones. Atsižvelgia į daromą poveikį klausytojui, prisitaiko prie kintančios komunikavimo situacijos (A3.1.3).

Siekdamas komunikavimo tikslų, paiso bendrųjų stiliaus reikalavimų. Laikosi bendrinės kalbos tarimo, kirčiavimo, intonavimo normų (A3.2.3).

Pasirenka ir taiko tinkamas strategijas rengdamasis kalbėti ir kalbėdamas (A3.3.3)

Skaitymas ir teksto supratimas

Aptaria teksto stilių ir kitus kalbinės raiškos elementus, jų funkcijas. Atpažįsta ir aptaria įvairių tekstų žanrų ypatumus; nagrinėja konkrečių pranešimų funkcijas pagal nurodytus kriterijus. [...] Sieja, palygina, apibendrina ir kritiškai vertina skirtingos raiškos informacijos fragmentus (B2.1.3).

Randa ir paaiškina netiesiogiai pateiktą tekste informaciją, išreikštus požūrius, aptaria teksto autoriaus intencijas. Įžvelgia ir aptaria teksto nevienareikšmiškumo apraiškas ir kalbines manipuliacijas (B2.2.3).

Rašymas ir teksto kūrimas

Kuria tekstus, iš esmės atsižvelgdami į temą, problemą, tikslą, komunikavimo situaciją, adresatą. Pasirenka atitinkamą teksto žanrą ir tipą, laikosi jo pagrindinių reikalavimų. Pasirenka tinkamą raišką, iš dalies laikosi kalbos stiliaus reikalavimų (C1.1.3).

Kalbos pažinimas

Kalbinėje veikloje tikslingai taiko kalbos žinias, siekdamas kalbos ir stiliaus taisyklingumo, sklandumo ir estetikos. [...] Tinkamai vartoja lenkų kalbos mandagumo formules ir kreipinius, tinkamai derindamas jas prie konteksto (D2.1.3).

Plėtoja žodyną vartodamas abstrakcinę ir specifinę leksiką, susijusią su literatūros ir kultūros probleminėmis temomis [...] (D2.2.3).

Literatūros ir kultūros pažinimas

Stebi, lygina, vertina ir aptaria nurodytais aspektais šiuolaikinės kultūros reiškinius ir tendencijas. Aptaria, lygina ir vertina nurodytais aspektais lenkų ir lietuvių tautų kultūros reiškinių ir asmenybių daromą įtaką vertybinių nuostatų formavimui (E3.1.3).

Mokymo(si) turinio tema(os)

Dalyvavimas įvairiose komunikavimo situacijose.

Įtvirtinami įgūdžiai palaikyti ir plėtoti pokalbį, dalyvauti diskusijoje ir debatuose remiantis įvairių sričių žiniomis. Mokomasi polemizuoti, samprotauti apie įvykius, reiškinius ir tekstus, pasirinkti tinkamą kalbinę raišką. Įtvirtinami įgūdžiai tinkamai taikyti pokalbio, diskusijos ir debatų taisyklės. Mokomasi analizuoti tiesiogiai ir netiesiogiai išreikštas pašnekovo intencijas, nagrinėti kalbinį elgesį komunikacijos etikos aspektu.

Ilgalaikio plano dalis (nurodoma kokios temos/-ų prieš tai buvo mokomasi)

Ilgalaikiame plane kalbėjimui, klausymui ir sąveikai skirta 20 valandų. Šis 5 pamokų ciklas skirtas pasiruošti tarti viešąją kalbą ir dalyvauti debatuose.

Valandų skaičius nurodytas ilgalaikiame plane: 20 val.

Mokymosi uždaviniai (pamatuojami) ir vertinimo kriterijai

Dirbdami individualiai, poromis arba grupėse spręs įvairias užduotis, ras ir gins argumentų teiginiui ar nuomonei, nebūtinai kuriai pritaria, tobulins bendravimo kultūrą, logiškai mąstys ir kalbės, taip kad ji suprastų, kad jam patiktų. Aiškins ir pagris savo nuomonę faktais, duomenimis, gyvenimo pavyzdžiais. Remiantis atliktomis užduotimis, išsamiai išnagrinėta medžiagą ir paruoštais anksčiau argumentais išsakys savo nuomonę debatuose tinkamai plėtojant kalbą arba įvertins kolegų pristatytą kalbą.

Galimi mokymo(si) metodai, siūloma veikla

Įtraukianti paskaita, individualus darbas, darbas poromis ir grupėse, minčių lietus, rezultatų pristatymas ir diskusija, Oksfordo debatai, refleksija.

Užduotys, skirtos pasiekti mokymosi uždavinių

Medžiaga mokiniui **priedai A, B, E**

Medžiaga mokytojui **priedai A, C, D**

Užduotys, skirtos vertinimui ir įsivertinimui

Mokiniai pažymi kriterijus, kuriuos pasiekė.

- Bendradarbiauju grupėje, tobulindamas gebėjimą kartu siekti tikslų ir keistis idėjomis, kad būtų galima pasiruošti ir vesti Oksfordo debatus.
- Įgyju Oksfordo debatų vedimo patirties, kuri padės ugdyti bendravimo įgūdžius, tokius kaip aiškus minčių formulavimas, esminis savo pozicijos pagrindimas ir lankstus reagavimas į oponentų argumentus.
- Ugdau kritinio mąstymo požiūrį, išmoku pagarbos įvairioms pažiūroms ir įgyju patirties vedant pilietiškas ir konstruktyvias diskusijas apie moralines vertybes ir asmeninius pavyzdžius.
- Lavinu argumentavimo ir paneigimo įgūdžius, remdamasis literatūriniais tekstais kaip pagrindą loginiams ir įtikinamiems argumentams Oksfordo debatuose kurti.
- Suprantu, kaip literatūros herojai gali arba negali būti sektinu pavyzdžiu ateities kartoms, analizuodamas jų požiūrį, sprendimus ir literatūros kūriniuose pateikiamas vertybes.

Siūloma papildoma medžiaga / literatūra / skaitmeninės mokymo priemonės:

Pankowski Rafał, Pawlicki Aleksander, Pełczyński Zbigniew Andrzej

Radwan-Röhrenscheff Przemysław *W teatrze debaty oksfordzkiej*, Prieiga per internetą:

<https://szkolademokracji2020.ceo.org.pl/upload/news/akademia-demokracji-3-edycja-2021-2022-szkolenia-liderskie-szkolenie-debata-oxfordzka-materialy-przewodnik-debaty-oksfordzkie.pdf> (žiūrėta: 2024-08-08)

Proste rozwiązania pozwalające przygotować przekonujące argumenty

i przedstawić je podczas debaty, Prieiga per internetą:

https://youth.europa.eu/d8/sites/default/files/nnfe-inspiring-debate/Tips%20and%20Tricks%20for%20debators_PL.pdf (žiūrėta: 2024-08-08)

Zasady Debaty Oksfordzkiej, Prieiga per internetą: https://ampdo.pl/wp-content/uploads/2017/08/AMPDO_Zasady-Debaty.pdf (žiūrėta: 2024-08-08)

O debatowaniu, Prieiga per internetą:

<https://muzeumpilsudski.pl/o-debatowaniu> (žiūrėta: 2024-08-08)

Debata oksfordzka - jak ją zorganizować. Film Instruktažowy, Prieiga per internetą:

<https://www.youtube.com/watch?v=shQIIDd4Khs> (žiūrėta: 2024-08-14)

Debata Oksfordzka.Final IV Turnieju Debat Ekologiczno-Klimatycznych, Prieiga per internetą: <https://www.youtube.com/watch?v=TGytNG2CS4g> (žiūrėta: 2024-08-14)

Reikalingi materialiniai ir technoliniai ištekliai:

Planšetiniai kompiuteriai arba išmanieji telefonai, interneto prieiga, interaktyvi lenta arba paprasta lenta.

Pateikta konkreti medžiaga, kurią galima naudoti pamokoje (užduočių lapai, veiklų planai)

Užduočių rinkinys

Mokymui(si) skirtas turinys

Przebieg cyklu lekcji: Debata Oksfordzka

LEKCJA 1-2.

Temat lekcji: Jak zostać dobrym mówcą?

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel wyświetla i odczytuje temat cyklu lekcji oraz cele pierwszych dwóch zajęć lekcyjnych.

Cele operacyjne. Uczeń:

- logicznie argumentuje i przedstawia swoje poglądy;
- słucha argumentów drugiej strony i odpowiednio na nie reaguje;
- formułuje spójne i logiczne argumenty na poparcie tezy;
- pracując w grupie, dzieli się zadaniami i wspólnie opracowuje strategię.

2. Wykonanie zadania „Węzeł gordyjski”. Nauczyciel prosi uczniów, by ustawili się w kole i z zamkniętymi oczami wyciągnęli przed siebie ręce. Każdy musi złapać czyjąś dłoń. Jedna ręka może trzymać jedną dłoń. W ten sposób powstaje węzeł z rąk – zadaniem uczniów jest jego rozwiązanie bez przerywania. Wymaga to zdolności ekwilibrystycznych i współpracy. W efekcie powinno powstać z powrotem wielkie koło.

Po zadaniu nauczyciel prosi uczniów, żeby zastanowili się, co wspólnego miało to zadanie z debatowaniem.

Możliwe odpowiedzi: konieczność współpracy, rozwiązywanie problemów, wiele możliwości i argumentów, konieczność komunikacji, zaufanie, jedność, czasem się nie udaje – ale warto próbować, itd.

3. Wykonywanie zadania „Oś poglądów”.

Do przeprowadzenia tego ćwiczenia potrzebna jest wolna przestrzeń (np. na korytarzu albo sala lekcyjna bez krzeseł). Nauczyciel prosi uczniów, aby ustawili się między ścianami zgodnie ze swoimi poglądami wobec prezentowanej przez nauczyciela tezy. Jedna ze ścian jest ścianą „za”, naprzeciwko znajduje się sala „przeciw”, a pomiędzy nimi ustawiają się osoby, które zgadzają się tylko w jakimś stopniu. Środek sali oznacza „nie mam zdania”. Kiedy uczniowie zajmą miejsca, prosimy kilka osób o uzasadnienie, dlaczego zajęli akurat to miejsce. Na koniec ćwiczenia możemy ich również zapytać, czy po wysłuchaniu argumentacji kolegów ktoś chce zmienić swoje miejsce.

Proponowane tematy: *Studia za granicą są lepsze niż studia na Litwie. Korepetycje powinny być zabronione. Cel uświęca środki. Współczesna młodzież nie jest tolerancyjna.*

Faza realizacyjna:

1. Wprowadzenie do przemawiania. Nauczyciel zapoznaje uczniów z zasadami dobrej komunikacji podczas debaty. **Załącznik A**

2. Wykonanie zadania *Jedno słowo*.

Nauczyciel ma przyszykowane małe kartki z różnymi słowami (np. dom, pies, muzyka, historia, róża, samochód, telefon, szkoła itd.). Zadaniem ucznia jest wylosowanie jednej karteczki, a następnie, bez przygotowania, wygłoszenie 45 sekundowego przemówienia na

wylosowany temat. Liczy się swoboda wysławiania się? Inni uczniowie oceniają wystąpienie kolegów według podanych przez nauczyciela kryteriów. **Załącznik B**

3. Wykonanie zadania *Jedna rzecz, którą chcę zmienić w swojej dzielnicy/ miejscowości/ mieście*. Praca w parach.

W tym ćwiczeniu uczniowie wcielają się w rolę lokalnych aktywistów. Ich zadaniem jest przygotowanie jednogminutowego przemówienia o rzeczy, którą chcieliby zmienić w swoim otoczeniu. Uczniowie pracują w parach. Najpierw przemawia jedna osoba, po minucie następuje zmiana. Inni uczniowie oceniają wystąpienie kolegów według podanych przez nauczyciela kryteriów. **Załącznik B**

4. Wykonanie zadania *Argument - kontrargument*. Praca w parach.

Nauczyciel podaje tezy np: *Duża klasa jest lepsza od małej; Bez telefonu komórkowego dziś nie da się żyć; Rozwój przemysłu jest ważniejszy niż rozwój kultury; Zakaz noszenia telefonów komórkowych do szkoły jest dobrym zakazem. Gry komputerowe rozwijają a nie szkodzą*. Uczniowie do każdej tezy podają po jednym argumentcie i kontrargumentcie.

Faza podsumowująca:

1. Po przeprowadzeniu tych ćwiczeń nauczyciel prosi uczniów o zastanowienie się, co według nich znaczy „być dobrym mówcą”. Podane przez nich pomysły zapisuje na tablicy. W ten sposób powstanie „przepis na dobrą mowę”.

2. Nauczyciel ponownie odczytuje temat i cele lekcji. Inicjuje krótką rozmowę na temat kryteriów sukcesu. Natomiast uczniowie samodzielnie zaznaczają, kryteria, które osiągnęli.

Kryteria sukcesu	Wspaniale	Średnio	Miernie	Komentarz (dlaczego?)
Logicznie argumentuję i przedstawiam swoje poglądy.				
Słucham argumentów drugiej strony i odpowiednio na nie reaguję.				
Formułuję spójne i logiczne argumenty na poparcie tezy;				
Pracując w grupie, dzielę się zadaniami i wspólnie opracowuję strategię.				

Praca domowa:

1. Przeczytaj tekst Rafała Pankowskiego *W teatrze debaty oksfordzkiej. O sztuce debatowania*. str. 14-25. Aby znaleźć tekst w wyszukiwarce google należy wpisać *W teatrze debaty oksfordzkiej*.

2. Odpowiedz na pytania.

- Jakie są główne cele debat oksfordzkich i dlaczego cieszą się popularnością w krajach anglosaskich?
- Dlaczego pierwsze wrażenie i odpowiedni ubiór są tak ważne podczas debaty publicznej?
- Jakie są zalety korzystania z notatek podczas debaty, a jakie zagrożenia wiążą się z ich niewłaściwym użyciem?
- Dlaczego podczas debaty tak ważne jest dopasowanie argumentów i stylu wypowiedzi do preferencji publiczności?
- Jakie są zalety i ryzyka związane z wykorzystaniem emocji w trakcie debaty?
- W jaki sposób odpowiednie tempo mówienia i dykcja wpływają na skuteczność przemówienia w debacie publicznej?
- Dlaczego trema może okazać się pozytywnym czynnikiem podczas debaty, a zupełny jej brak może być niekorzystny?
- Jakie korzyści płyną z udziału w minidebatkach i warsztatach debatanckich podczas przygotowań do prawdziwej debaty?
- Jakie są zalety głośnego czytania tekstu jako metody treningowej dla mówców, szczególnie w kontekście przygotowań do debaty?

LEKCJA 3

Temat lekcji: Przygotowujemy Debatę Oksfordzką

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel sprawdza wykonaną pracę domową.
2. Nauczyciel wyświetla i odczytuje temat oraz cele lekcji.

Cele operacyjne. Uczeń:

- zna zasady przeprowadzenia Debaty Oksfordzkiej;
- wskazuje i charakteryzuje bohaterów literackich;
- rozumie koncepcję wzorców osobowych w literaturze i potrafi powiązać ją z bohaterami omawianych utworów;
- formułuje spójne i logiczne argumenty na poparcie tezy;
- wspiera współpracę w grupie, dzieli się pomysłami i uczestniczy w tworzeniu strategii debaty;
- współpracuje z innymi członkami zespołu, aby przygotować argumentację i podzielić się rolami w debacie.

Faza realizacyjna:

1. Zasady Debaty Oksfordzkiej. Nauczyciel podaje uczniom link do filmu instruktażowego *Debata oksfordzka - jak ją zorganizować?* Film można obejrzeć wpisując w wyszukiwarce youtube *Debata oksfordzka - jak ją zorganizować. Film Instruktażowy*. Uczniowie zapoznają się z treścią filmu i odpowiadają na podane przez nauczyciela pytania.

- Co stanowi sedno debaty oksfordzkiej?
- Jaką problematykę mogą poruszać tezy debat?
- Co decyduje, w jakiej drużynie znajdą się reprezentanci.

- Jakie role odgrywają: Marszałek, Sekretarz, Mówca I, Mówca II, Mówca III, Mówca IV, Sędzia?
- Czym jest AD VOCEM?

Po odczytaniu odpowiedzi uczniów, nauczyciel uzupełnia informację na temat zasad Debaty Oksfordzkiej **załącznik C**.

2. Praca w grupach. Nauczyciel dzieli uczniów na 4 grupy, podaje temat debaty: *Bohaterowie literacy są wzorcami osobowymi dla kolejnych pokoleń*. Uczniowie, pracując w grupach, przygotowują do tezy i argumenty poparte przykładami. Dwie grupy opracowują stanowisko Propozycji, kolejne dwie grupy stanowisko Opozycji. Uczniowie otrzymują wskazówki dla uczestników debat, które pozwalają przygotować przekonujące argumenty i przedstawić je podczas debat. Wskazówki dla uczestników debat można znaleźć wpisując w wyszukiwarce google tekst wskazówki dla uczestników debat, Przykładowe argumenty znajdują się w **załączniku D**.

3. Podział obowiązków. Nauczyciel wspólnie z uczniami przydziela role, które uczniowie będą odgrywać podczas debat.

Faza podsumowująca:

1. Nauczyciel wspólnie z uczniami dokonuje ewaluacji. Uzyskuje informację zwrotną od uczniów na temat tego, co dały im zajęcia, czego się nauczyli, co było wartościowe. Uczniowie kończą zdanie: *Podczas dzisiejszych zajęć dowiedziałem się...* Odczytanie przez uczniów kilku zdań ewaluacyjnych.
2. Nauczyciel ponownie odczytuje temat i cele lekcji. Inicjuje krótką rozmowę na temat kryteriów sukcesu. Natomiast uczniowie samodzielnie oceniają siebie według kryteriów i zaznaczają poziom, który osiągnęli.

Kryteria sukcesu	Wspaniale	Średnio	Miernie	Komentarz (dlaczego?)
Znam zasady przeprowadzenia Debaty Oksfordzkiej				
Wskazuję i scharakteryzuję bohaterów literackich, którzy mogą być wzorcami osobowymi.				
Rozumiem koncepcję wzorców osobowych w literaturze i potrafię powiązać ją z bohaterami omawianych utworów.				
Formułuję spójne i logiczne argumenty na poparcie tezy.				
Wspieram współpracę w grupie, dzielę się pomysłami i uczestniczę w tworzeniu strategii debaty.				
Współpracuję z innymi członkami zespołu, aby				

przygotować argumentację i podzielić się rolami w debacie.				
--	--	--	--	--

Praca domowa:

Zadanie dla wszystkich:

Obejrzyj przykładową Debatę Oksfordzką. *Debata Oksfordzka: Finał IV Turnieju Debat Ekologiczno-Klimatycznych*. Aby obejrzeć debatę w wyszukiwarce You Tube wpisz *Finał IV Turnieju Debat Ekologiczno-Klimatycznych*.

Zadanie dla Mówców I-IV: Przypomnij zasady dobrego mówcy podane podczas pierwszych zajęć. Zapoznaj się ze wskazówkami dla uczestników debat, które otrzymałeś podczas poprzednich zajęć.

Zadanie dla Sędziego i Jurorów: Zapoznaj się z zasadami i kryteriami oceny Mówców.

Zadanie dla Audytorium: Przyszykuj po dwa możliwe pytania dla Propozycji i Opozycji .

LEKCJA 4-5

Temat lekcji: Bohaterowie literaccy są wzorami godnymi naśladowania dla kolejnych pokoleń. Debata Oksfordzka

Faza wprowadzająca:

1. Nauczyciel przedstawia cele i zadania oraz temat debat.

Cele operacyjne. Uczeń:

- Prezentuje swoje argumenty przed grupą, z odpowiednią intonacją, gestykulacją i kontaktem wzrokowym;
- Mówi jasno i zwięźle, dbając o zrozumiałość przekazu i trzymanie się tematu;
- Krytycznie analizuje argumenty strony przeciwnej i przedstawia kontrargumenty;
- Zdobywa doświadczenie w prowadzeniu Debaty Oksfordzkiej;
- Ocenia wypowiedź według podanych kryteriów.

Faza realizacyjna

1. Rozpoczęcie debaty. Marszałek otwiera debatę, wita zebranych i przypomina najważniejsze reguły. Marszałek zaprasza przedstawicieli drużyn do wylosowania pozycji, jaką będą reprezentować. Przedstawia drużyny Propozycji i Opozycji, Sędziego oraz Jurorów.

2. Przemówienia. Naprzemienne wystąpienia członków obu drużyn.

3. Ocena debat. Jurorzy wypełniają w trakcie debat kartę oceny debat, Sędzia natomiast protokół **Załącznik E**.
4. Udzielenie informacji zwrotnej i przekazanie wyników. Sędzia po naradzie z Jurorami ogłasza werdykt oraz wygłasza przemówienie uzasadniające zwycięstwo drużyny. Marszałek prosi Audytorium, by usiedli po tej stronie sali, w zależności od drużyny, której argumenty do nich przemówiły bardziej. A przemówienie końcowe było najbardziej przekonujące.

Faza podsumowująca:

5. Nauczyciel wspólnie z uczniami dokonuje ewaluacji. Uzyskuje informację zwrotną od uczniów na temat tego, co dała im debata, czego się nauczyli. Uczniowie kończą zdanie: *Podczas dzisiejszej debaty dowiedziałem się...* Odczytanie przez uczniów kilku zdań ewaluacyjnych.
6. Nauczyciel ponownie odczytuje temat i cele lekcji. Inicjuje krótką rozmowę na temat kryteriów sukcesu. Natomiast uczniowie samodzielnie oceniają siebie według kryteriów i zaznaczają poziom, który osiągnęli.

Kryteria sukcesu	Wspaniale	Średnio	Miernie	Komentarz (dlaczego?)
Prezentuję swoje argumenty przed grupą, z odpowiednią intonacją, gestykulacją i kontaktem wzrokowym.				
Mówię jasno i zwięźle, dbając o zrozumiałość przekazu i trzymanie się tematu.				
Krytycznie analizuję argumenty strony przeciwnej i przedstawia kontrargumenty.				
Zdobywam doświadczenie w prowadzeniu Debaty Oksfordzkiej; Oceniam wypowiedź według podanych kryteriów.				

ZASADY DOBREJ KOMUNIKACJI

Debata to taka wymiana zdań, w której dyskutanci wypowiadają dłuższe monologi, gdyż mają już wyrobioną opinię na dany temat, a ich celem jest wyłącznie zaprezentowanie własnych racji i ewentualne przekonanie do nich pozostałych uczestników dyskusji. Zasady dobrej komunikacji podczas debaty.

Struktura wystąpienia:

Wprowadzenie (cel → zapoznanie słuchaczy z tematem wystąpienia, zachęcenie do wysłuchania mowy, skoncentrowanie uwagi na mówcy i jego słowach, najlepiej przez odwołanie się od razu na początku do głównej myśli wystąpienia i przedstawienie jego wstępnej oceny)

Rozwinięcie: opowiadanie, argumentowanie i zbijanie zarzutów

Zakończenie – podsumowanie całości wystąpienia (dobrze jeśli nawiązuje do wstępu); za najlepsze uważa się takie, które wywiera silne wrażenie na odbiorcach wywołując w nich wzruszenie, litość, oburzenie lub złość.

Mówca unika:

wypowiadania się o czymś, na czym się nie znamy (rola przygotowania!),
popęłniania błędów językowych,
świadomego lub nieświadomego wprowadzania w błąd.

Mówca powinien:

oprócz wiedzy specjalistycznej mieć wiedzę ogólną,
mówić z dobrą dykcją (głośno i wyraźnie, właściwie rozkładając akcenty),
być przekonanym o prawdziwości i słuszności głoszonych przez siebie racji,
umieć zjednać sobie przychylność słuchaczy swoją postawą, wyglądem, barwą głosu.

Styl:

używamy słownictwa ogólnego, zrozumiałego dla wszystkich,
nie używamy terminologii fachowej, zapożyczeń i wyrazów abstrakcyjnych, jeśli nie jest to niezbędne, stosowanie możliwie prostej składni (w większości zdań pojedynczych, niezbyt rozwiniętych oraz współrzędnie złożonych, unikanie zdań wielokrotnie złożonych), częste stosowanie epitetów, zwiększających obrazowość wypowiedzi, a także powtórzeń.

Środki stylistyczne stosowane w wystąpieniach:

- apostrofa (bezpośredni, uroczysty zwrot do audytorium lub do osób nieobecnych, Boga, muzy, idei, ojczyzny itp.),
- aitiologia (polega na postawieniu przez mówcę pytania i samemu udzieleniu na nie odpowiedzi, np. Zobaczyłeś żebraka? Daj mu jałmużnę),
- porównanie,
- pytanie retoryczne,
- sprostowanie (retoryczny sposób wycofania się z wypowiedzianej przez mówcę myśli i zastąpienie jej inną, np. Przepraszam, co ja też mówię albo Nie to chciałem powiedzieć),
- niedopowiedzenie (np. Reszty domyślą się Państwo sami lub Spuśćmy na to zasłonę milczenia),
- ironia
- epitet (najczęściej przymiotnik, np. Naganny, oburzający, poruszający itp.),
- anafora (powtórzenie tego samego słowa lub wyrażenia na początku kolejnych zdań lub podkreślanie tych samych myśli; epifora – na końcu zdania),

- synonim (umieszczenie w kolejnych partiach wygłaszanego tekstu synonimów, czyli wyrazów tożsamyh znaczeniowo lub bliskoznacznych,
- inwersja (zmiana szyku na nienaturalny, ale uwypuklający przesłanie wypowiedzi, np. Jak złu zapobiec?)

Stereotyp językowy:

w czasie wystąpień publicznych ważne jest odwoływanie się do wspólnej wiedzy, doświadczeń oraz zwyczajów mówcy i słuchaczy, np. stereotyp przebiegłego lisa, płaczącej wierzby itp.; jeśli audytorium nie jest jednolite pod względem środowiskowym trzeba unikać stereotypów związanych z narodowościami, jak np. skąpy Szkot, pamiętać należy, że stereotypu językowego nie da się zrozumieć bez kontekstu kulturowego.

PODSUMOWANIE – o czym należy pamiętać?

- tak samo ważne jak to, co się mówi, jest to, jak się mówi,
- ważne jest pierwsze wrażenie (pierwsze piętnaście sekund wystąpienia),
- staraj się, by twój wywód nie był zanadto skomplikowany widzowie nie lubią fanatyzmu i skrajności
- w toku wystąpienia najlepiej jest podkreślać kontakt ze słuchaczami przez kilkakrotne bezpośrednie zwrócenie się do Marszałka („a zatem, Panie Marszałku, widzimy, że...”), do strony przeciwnej („nie macie Państwo racji, mówiąc, iż...”) i do publiczności („Szanowni Państwo, zwróćcie uwagę na fakt, że...”),
- humor jest bardzo ważnym aspektem debat publicznych,
- ważna jest odpowiednia taktyka dyskusji (postaraj się przewidzieć argumenty przeciwnika),
- istotna jest właściwa dykcja, siła i modulacja głosu,
- zastosuj pauzę (logiczną lub dramatyczną),
- umiejętnie wykorzystaj mimikę i gestykulację,
- staraj się być zrelaksowany i pewny siebie,
- nie przejmuj się pierwszymi niepowodzeniami: „wszyscy wielcy mówcy zaczęli jako źli mówcy” (Emerson),
- najprostszą metodą treningową jest głośne czytanie tekstu, bo kształci oddech, wymowę, akcent, stosowanie pauz logicznych i dramatycznych.

OCENA ZADANIA 3 i 4

Kategoria		Punkty
Struktura wystąpienia	(0-3)	
Komunikacja werbalna	(0-3)	
Komunikacja niewerbalna	(0-3)	
Poprawność językowa i styl	(0-5)	
Przestrzeganie czasu	(0-1)	
SUMA	(0-15)	

1. **Struktura wystąpienia** – ocenie podlega jasność artykulacji myśli, przejrzystość wystąpienia i jego struktura (apostrofa do słuchaczy, wstęp, argumenty, zakończenie)
2. **Komunikacja werbalna** – ocenie podlegają wyczerpujące argumenty, zdolności retoryczne, siła przekonania i dostosowanie języka mówcy do publiczności.
3. **Komunikacja niewerbalna** – ocenie podlega, dykcja, modulacja głosu, mowa ciała, gestykulacja, radzenie sobie ze stresem, kontakt wzrokowy, brak czytania z kartki.
4. **Poprawność językowa i styl** – wypowiedź poprawna, bez błędów, przejrzysta, wykorzystanie środków stylistycznych, synonimów, antonimów.
5. **Przestrzeganie czasu** – wypowiedź nie powinna przekroczyć ustalonego czasu.

ZASADY DEBATY OKSFORDZKIEJ

Debata oksfordzka jest bardzo sformalizowanym rodzajem dyskusji, w której dwie drużyny toczą uporządkowany spór wokół prawdziwości postawionej w debacie tezy, wobec której zajmują ustalone wcześniej w wyniku losowania stanowisko.

Układ Sali w debacie

Uczestnicy debaty:

W debacie oksfordzkiej udział biorą: Marszałek (któremu może asystować Sekretarz), drużyna Propozycji, drużyna Opozycji, Jurorzy oraz Audytorium (publiczność):

Marszałek – jest gospodarzem debaty, który w sposób godny i uroczysty czuwa nad jej porządkiem, przestrzeganiem regulaminu i uświęconych tradycją zwyczajów. To on ogłasza tezę debaty, przedstawia jej uczestników i udziela im głosu. Ma on prawo napominać mówców i publiczność jeśli naruszają zasady, w skrajnych przypadkach może odebrać głos, czy nawet wyprosić z sali danego uczestnika. Konwencja wymaga, by podczas debaty okazywać Marszałkowi należyty szacunek. Wspólnie z Jurorami – decyduje o przyznaniu ewentualnych punktów ujemnych.

Propozycja – pełni rolę „proponujących” tezę. Podstawowym zadaniem drużyny Propozycji jest udowodnienie prawdziwości tezy. Mówcy, w toku swoich wystąpień, muszą swoją argumentacją wykazać, że zawarte w tezie postulaty bądź stwierdzenia są słuszne lub prawdziwe. Naturalną przewagą drużyny Propozycji jest fakt, że rozpoczyna ona debatę, dzięki czemu uzyskuje większy wpływ na to, w jakim obszarze będzie toczyła się dyskusja. Propozycja zasiada zawsze po prawicy Marszałka.

Opozycja – to drużyna „obalająca” tezę, której zadaniem jest wykazanie, że postulaty wskazane przez Propozycję w tezie są błędne lub nieprawdziwe. Drużyna Opozycji argumentuje przeciw tezie, starając się jednocześnie wykazać błędy w argumentacji

przeciwnika. To przede wszystkim na Opozycji spoczywa ciężar kontrargumentacji w debacie. Przewagą Opozycji jest to, że jej czwarty mówca mówi w debacie jako ostatni.

Jurorzy – oceniają debatę na podstawie zawartych w karcie oceny kryteriów. Każdy Juror wskazuje drużynę, która w jego mniemaniu wygrała dyskusję. Zadaniem Jurora jest dokonanie swojej oceny debaty z perspektywy doświadczonej, „wyrobionej” i przygotowanej publiczności. Choć Juror ocenia drużyny przy pomocy karty oceny, musi wskazać tylko jednego zwycięzcę (reguła ta ma odzwierciedlić dylemat każdego widza z Audytorium, który finalnie wskazałby zwycięstwo Propozycji lub Opozycji). Oznacza to, że nawet w przypadku remisu punktowego na karcie oceny Juror musi opowiedzieć się pojednej ze stron).

Sekretarz – asystuje Marszałkowi w prowadzeniu debaty. Jest osobą odpowiedzialną za kwestie techniczne. Jego podstawowym obowiązkiem jest mierzenie czasu wystąpień poszczególnych mówców i kontrola sprzętu wykorzystywanego podczas debaty.

Audytorium – w debacie to publiczność powinna być najważniejsza, do niej przemawiają mówcy; jej perspektywę starają się przyjąć Jurorzy podczas debat.

Debata Oksfordzka składa się z czterech części:

1. Rozpoczęcie debaty przez Marszałka, powitanie zebranych i przypomnienie najważniejszych reguł.
2. Przemówienia – naprzemienne wystąpienia członków obu drużyn.
3. Ocena Jurorów.
4. Udzielanie informacji zwrotnych i przekazywania wyników.

Zasady wystąpień mówców

1. Czas: Mówcy mają do dyspozycji 4 minut na wygłoszenie swojego przemówienia. Po upływie tego czasu Marszałek prosi mówcę o zakończenie wystąpienia. Mówca może dokończyć aktualne zdanie, jeśli jednak przekroczy czas wystąpienia o więcej niż 10 sekund, Marszałek odbiera mu głos, zaś Jurorzy są zobligowani do przyznania mu punktów ujemnych.

2. Mówcy zabierają głos kolejno po sobie. Debatę zaczyna pierwszy mówca Propozycji, potem głos zabiera pierwszy mówca Opozycji, następnie przemawia drugi mówca Propozycji itd.

3. Pytania/ informacje:

Pytania lub informacje to krótkie wtrącenia do wystąpienia mówcy, które zadają/ zgłaszają mu członkowie drużyny przeciwnej. Mówca powinien zawsze określić czy zadaje pytanie czy zgłasza informacje. Pytania i informacje powinny nawiązywać do treści wypowiedzi mówcy. Wtrącającym powinien uzyskać od mówcy odpowiedź na swoje pytanie lub komentarz do zgłoszonej przez niego informacji. Odpowiedzi na pytania podlegają ocenie Jurorów. Najważniejsze zasady dotyczące pytań i informacji: Każdemu mówcy powinny być zadane dwa pytania/ informacje.

- To mówca decyduje o momencie przyjęcia pytania/informacji w trakcie swojego wystąpienia.

- Ostatnie 30 sekund wystąpienia każdego mówcy to tzw. czas chroniony. Mówca nie ma obowiązku przyjęcia pytania zadanego w tym czasie, jeśli jednak nie przyjął we wcześniejszej części wystąpienia 2 pytań/ informacji – powinien je przyjąć lub poprosić o ich zadanie.

- Ocenie podlega zarówno jakość pytania jak i sposób odpowiedzi na nie.

- Każdy mówca otrzymuje bazowo 2 punkty w kategorii „odpowiedź na pytania i informacje”. Od aktywności jego przeciwników zależy, czy skończy swoje wystąpienie z pełną, czy z pomniejszoną pulą. Jeśli mówca nie otrzyma pytań od drużyny przeciwnej – zachowuje on 2 punkty za pytania. Jeśli otrzyma tylko jedno pytanie/informację, na które udzieli wyczerpującej odpowiedzi - również 2 punkty. Jeśli otrzyma dwa pytania/informacje i tylko na jedno z nich udzieli odpowiedzi – otrzymuje tylko 1 punkty. Jeśli nie zdoła odpowiedzieć na żadne z pytań – otrzymuje 0 punktów.

- Jeśli pytanie/informacja jest zadawane dłużej niż 10 sekund, Marszałek odbiera głos pytającemu, a Jurorzy punktuja pytanie tak, jakby mówca udzielił na nie wyczerpującej odpowiedzi.

4. **Ad vocem:** Podczas debaty każda drużyna może raz (i tylko raz!) użyć formuły „ad vocem” - krótkiego kontr-wystąpienia następującego od razu po przemówieniu, do którego zgłoszono ad vocem. Ad vocem trwa maksymalnie 1 minutę. Chęć skorzystania z ad vocem sygnalizuje się poprzez podniesienie odpowiedniej karty w sposób widoczny dla Marszałka i drużyny przeciwnej.

Następnie Marszałek udziela głosu mówcy z tytułu ad vocem. Celem ad vocem jest zdynamizowanie przebiegu debaty oraz dostarczenie obu drużynom narzędzia do taktycznego jej rozgrywania.

Ad vocem ma również 4 zasady szczególne:

a) Nie może go zgłosić mówca aktualnie przemawiającej drużyny (nie można zgłosić ad vocem do słów kolegi z zespołu),

b) Nie może go zgłosić mówca który przemawia następny w kolejności,

c) Nie można go zgłosić podczas przemówień czwartych mówców.

d) Można zgłosić ad vocem do ad vocem

Przykładowe zastosowanie: Przemawia 2 mówca Propozycji. 1, 3 i 4 mówca Opozycji może zgłosić Ad vocem do tego co mówi 2 mówca Propozycji (2 mówca Opozycji nie może zgłosić ad vocem, ponieważ będzie przemawiał zaraz po 2 mówcy Propozycji). Ad vocem zgłasza 4 mówca Opozycji.

Po zakończeniu mowy 2 mówcy Propozycji, Marszałek zaprasza 4 mówcę Opozycję do wygłoszenia ad vocem. Po ad vocem głos zabiera 2 mówca Opozycji, zgodnie z kolejnością.

Role mówców

Każdy mówca posiada pewną określoną rolę, którą powinien starać się wypełnić w trakcie trwania debaty:

Pierwsi Mówcy – rozpoczynają debatę. Ich zadaniem jest przedstawienie i wytłumaczenie jak drużyna rozumie daną tezę, jakie wobec niej zajmuje stanowisko oraz jaka jest jej zdaniem oś sporu w debacie. Po zdefiniowaniu tezy, mówcy powinni zarysować linię argumentacyjną swojej drużyny określając ramy w jakich będzie toczyła się debata. Jeśli mówcom starczy czasu – mogą rozpocząć właściwą argumentację.

Drudzy Mówcy – ich celem jest rozwinięcie argumentacji. To na drugich mówcach w największym stopniu spoczywa obowiązek przedstawienia argumentów drużyny, ich wyjaśnienie i udowodnienie. Jeśli znajdą czas, mogą jeszcze doprecyzować, jak drużyna rozumie tezę, polemizując z definicjami przeciwników - lub zacząć kontrargumentację.

Trzeci Mówcy – powinni skupić się w swych wystąpieniach na kontrargumentacji. Dobry trzeci mówca jest w stanie obalić wszystkie argumenty przeciwnika, pokazując błędy logiczne lub zły dobór przykładów przez drugą stronę. „Trójki” mogą też uzupełnić argumentację własnej drużyny – bardzo często się zdarza, że nowy argument jest równocześnie kontrargumentem. Jeśli wymaga tego przebieg

Czwarcymówcy – ich zadaniem jest podsumowanie debaty i dokonanie swoistego resume stanowiska swojej drużyny. Powinni przypomnieć jak drużyna rozumie tezę, jakie są jej najważniejsze argumenty, gdzie w debacie pojawił się spór oraz dlaczego drużyna mówcy go wygrała. W ramach podsumowania lub przed jego rozpoczęciem, czwarcymówcy mogą dokończyć polemikę z argumentami adwersarzy.

Mówcy powinni pamiętać, że debata jest dynamiczna, co wymusza na nich konieczność reagowania na zmieniającą się sytuację. Niejednokrotnie zdarzają się okoliczności, które zmuszają mówcę do wyjścia ze swojej podstawowej roli i zmodyfikowania przygotowanej przez siebie wcześniej strategii. Reguły debaty muszą taką możliwość dopuszczać. Właśnie dlatego w naszym formacie obowiązuje zasada:

Każdy mówca może wcielić się w rolę swojego poprzednika oraz swojego następcy.

Reguła ta oznacza w praktyce to, że każdy z mówców może „wejść w buty” swojego kolegi z drużyny i częściowo uzupełnić jego rolę. Przykładowo – trzeci mówca może wprowadzić nowe argumenty (rola drugiego mówcy) lub jeśli uzna to za konieczne w danej debacie – częściowo podsumować to co zostało dotychczas powiedziane (rola czwartego mówcy). Mówca musi jednak pamiętać, że wchodzenie w rolę innego mówcy nie może oznaczać niewypełnienia własnej roli.

PRZYKŁADY TEZ I ARGUMENTÓW

Propozycja: Bohaterowie literaccy są wzorcami dla kolejnych pokoleń.

Argument 1: Bohaterowie polskiej literatury mogą zainspirować przyszłe pokolenia do patriotyzmu i poświęcenia dla ojczyzny.

Przykład: Kmicic z

"Potopu" Henryka Sienkiewicza, mimo swoich początkowych błędów, staje się wzorem patriotyzmu, pokazując, że każdy może naprawić swoje błędy i służyć ojczyźnie z pełnym poświęceniem.

Przykład:

Janek Bytnar z "Kamieni na szaniec" Aleksandra Kamińskiego uczy, jak ważne są odwaga i determinacja w walce o wolność, nawet w najtrudniejszych chwilach, co może inspirować młodych ludzi do działania na rzecz ojczyzny.

Przykład: Konrad

Wallenrod to postać, która poświęca swoje osobiste szczęście i życie na rzecz walki o wolność ojczyzny. Jako rycerz zakonny, będący w rzeczywistości Litwinem, dokonuje świadomej decyzji o zdradzie Zakonu Krzyżackiego, aby ocalić swój naród. Jego działania pokazują, że patriotyzm czasami wymaga trudnych wyborów i poświęceń.

Argument 2: Bohaterowie polskiej literatury uczą wartości moralnych, które mogą kształtować etyczne postawy przyszłych pokoleń.

Przykład: Jacek Soplica z "Pana Tadeusza" Adama Mickiewicza przechodzi przemianę z porywczego szlachcica w pokornego księdza Robaka, pokazując wartość przebaczenia, pokuty i moralnej przemiany.

Przykład: Jan Bohatyrowicz z "Nad Niemnem" Elizy Orzeszkowej jest przykładem postaci, która uosabia wartości takie jak uczciwość, szacunek do tradycji i ciężka praca. Jego proste, wiejskie życie, pełne pokory i odpowiedzialności, uczy, że prawdziwa wartość człowieka nie leży w jego pochodzeniu czy majątku, ale w moralnym postępowaniu i stosunku do innych. Jan jest również oddany ideom patriotyzmu, co dodatkowo czyni go wzorem do naśladowania dla przyszłych pokoleń.

Przykład: Justyna Orzelska z "Nad Niemnem" Elizy Orzeszkowej to bohaterka, która przechodzi znaczącą przemianę moralną. Początkowo zagubiona i niezadowolona z życia, dzięki relacji z Janem oraz pracy na roli, odnajduje sens życia w prostocie, uczciwej pracy i bliskości z naturą. Jej postawa uczy, że prawdziwe szczęście i spełnienie można odnaleźć poprzez rozwój moralny, pracę nad sobą oraz dążenie do życia zgodnego z własnymi wartościami.

Opozycja: Bohaterowie literaccy nie są wzorcami dla kolejnych pokoleń.

Argument 1: Bohaterowie polskiej literatury nie mogą być wzorem do naśladowania dla przyszłych pokoleń ze względu na ich moralne upadki i brak konsekwencji w działaniu.

Przykład: Zenon Ziembiewicz z "Granicy" Zofii Nałkowskiej to przykład bohatera, który zdradza własne ideały, a jego decyzje prowadzą do tragicznych skutków. Jego kompromisy moralne i brak odpowiedzialności za własne czyny pokazują, że nie jest on postacią, którą warto naśladować.

Przykład: Izabela Łęcka z "Lalki" Bolesława Prusa reprezentuje postawę materializmu i egoizmu, traktując innych ludzi przedmiotowo. Jej działania, skupione na zdobywaniu statusu i luksusu, pokazują brak głębszych wartości, co czyni ją niewłaściwym wzorem do naśladowania.

Argument 2: Bohaterowie literaccy polskiej literatury nie mogą być wzorem do naśladowania ze względu na ich skrajny indywidualizm i izolację od społeczeństwa.

Przykład 1: Konrad z "Dziadów" Adama Mickiewicza to postać, która kieruje się przesadnym indywidualizmem i pychą, co prowadzi do jego alienacji i konfliktu z Bogiem. Jego odizolowanie od społeczeństwa i koncentracja na własnym cierpieniu pokazują, że jego postawa nie jest godna naśladowania.

Argument 3: Bohaterowie polskiej literatury nie mogą być wzorem do naśladowania dla przyszłych pokoleń z powodu ich niezdolności do podejmowania odpowiedzialnych decyzji i braku samodyscypliny.

Przykład: Emilia Korczyńska z "Nad Niemnem" Elizy Orzeszkowej jest postacią, która unika odpowiedzialności za swoje życie, oddając się bierności i skupieniu na swoich osobistych nieszczęściach. Jej postawa uczy unikania problemów zamiast ich rozwiązywania.

Przykład: Artur z "Tanga" Sławomira Mrożka jest bohaterem, który nie potrafi podjąć odpowiedzialnych decyzji i kieruje się chaotycznymi emocjami, co prowadzi do upadku rodziny i porządku społecznego. Jego brak samodyscypliny i konsekwencji pokazuje, że nie jest on dobrym wzorem do naśladowania.

Przykład: Stanisław Wokulski z "Lalki" Bolesława Prusa, mimo swojego sukcesu materialnego, ostatecznie nie potrafi poradzić sobie z własnymi emocjami i przeżywa wewnętrzny upadek. Jego życie pokazuje, że brak wewnętrznej równowagi i samodyscypliny może prowadzić do osobistej katastrofy, co czyni go postacią trudną do naśladowania.

KARTA OCENY DEBATY

PROTOKÓŁ

(wypełnia Sędzia)

Imię i nazwisko Sędziego

Data

Teza:

DRUŻYNY

Propozycja

Opozycja

Mówca 1:

Mówca 1:.....

Mówca 2:

Mówca 2:

Mówca 3:

Mówca 3:

WYNIK KOŃCOWY

	Propozycja	Opozycja
Suma ocen		
Werdykt		
Wynik		

Werdykt – subiektywne odczucie sędziego w stosunku do tego jak drużyny wypadły względem siebie. Sędzia posiada 10 pkt. i przyznaje je wedle uznania starając się oddać proporcję przewagi jednej drużyny nad drugą. Sędzia przydziela werdykt na końcu, po uzupełnieniu reszty karty. Nie może dać remisu.

PROPOZYCJA/ OPOZYCJA

OCENY INDYWIDUALNE

Imię i nazwisko Jurora:

Teza:

Kategoria		Mówca 1	Mówca 2	Mówca 3	Mówca 4
Struktura wystąpienia	(0-3)				
Komunikacja werbalna	(0-3)				
Komunikacja niewerbalna	(0-3)				
Poprawność językowa i styl	(0-5)				
Przestrzeganie czasu	(0-1)				
SUMA	(0-15)				

6. **Struktura wystąpienia** – ocenie podlega jasność artykulacji myśli, przejrzystość wystąpienia i jego struktura (apostrofa do słuchaczy, wstęp, argumenty, zakończenie)
7. **Komunikacja werbalna** – ocenie podlegają wyczerpujące argumenty, zdolności retoryczne, siła przekonania i dostosowanie języka mówcy do publiczności.
8. **Komunikacja niewerbalna** – ocenie podlega, dykcja, modulacja głosu, mowa ciała, gestykulacja, radzenie sobie ze stresem, kontakt wzrokowy, brak czytania z kartki.
9. **Poprawność językowa i styl** – wypowiedź poprawna, bez błędów, przejrzysta, wykorzystanie środków stylistycznych, synonimów, antonimów.
10. **Przestrzeganie czasu** – wypowiedź nie powinna przekroczyć ustalonego czasu.

OCENY DRUŻYNOWE

Spójność drużyny: Poziom wzajemnego uzupełniania się (0-5) pkt.	
Definiowanie linii sporu: Poziom jasności w jakim drużyna określiła swoje stanowisko dotyczące rozumienia tezy i wyznaczenia sporu. (0-5) pkt.	
Linia argumentacyjna drużyny: Waga i siła argumentów przedstawionych przez drużynę. (0-5) pkt.	
Kontrargumentacja: Umiejętność prowadzenia przez drużynę dyskusji. (0-5) pkt.	
SUMA OCEN (punkty indywidualne + punkty drużyny) (0-80) pkt.	

Parengé Joana Szczygłowska